

VALG

TIL

KOMMUNALE OG FYLKESKOMMUNALE

KONTROLLUTVALG

- etterlevelsen av kommunelovens § 77 nr 1

1 FORORD

Denne undersøkelsen har som hovedmål å se på kommunenes etterlevelse av kommunelovens § 77 ved valg av kontrollutvalg for perioden 2007 – 2011.

Undersøkelsen er gjennomført i tidsrommet 11.august – 2.september 2009.

Opplysningene er hovedsaklig innhentet fra den respektive kommunes hjemmeside, protokoller fra kommunestyre/fylkestingsmøter hvor det er blitt foretatt konstituerende valg av kontrollutvalg eller suppleringsvalg av ett eller flere kontrollutvalgsmedlemmer.

Dette bakgrunns materialet er blitt supplert med opplysninger fra revisjonsenheter/sekretariat for kontrollutvalg med egne hjemmesider.

Opplysningene er kvalitetssikret av enheter som ivaretar sekretariatsfunksjonen eller utfører revisjonsoppdrag for kontrollutvalgene.

Selve sammenstillingen av materialet har foregått utenom ordinær arbeidstid noe som har gjort at arbeidet har dratt ut i tid.

Kristiansund, 30.november 2009

Kjell Tore Wirum

Grunnet jobbskifte for undertegnede har denne sluttrapporten latt vente på seg. I forhold til opprinnelig bakgrunns materiale er det kun gjort justeringer hvor folketallet i den enkeltvise kommune pr 1.januar 2010 er lagt til grunn.

Oslo, 7.februar 2011

Kjell Tore Wirum

INNHALDSFORTEGNELSE

1	FORORD.....	2
2	INNLEDNING	4
3	INTENSJON	5
4	AVGRENSNING	6
5	NAVNEVALG.....	7
6	SAMMENDRAG	8
7	UTVALGETS STØRRELSE	10
8	UTVALGETS SAMMENSETNING.....	13
8.1	KJØNNMESSIG SAMMENSETNING	13
8.2	POLITISK SAMMENSETNING (POSISJON/OPPOSISJON)	17
9	FORHOLDET TIL KOMMUNESTYRE/FYLKESTING.....	22
10	AVSLUTTENDE MERKNADER.....	25
10.1	KONTROLLUTVALGETS STATUS.....	25
10.2	FRAMTIDIGE UTFORDRINGER.....	25
11	BIDRAGSYTERE.....	26

2 INNLEDNING

Ved vedtakelsen av lov 25.september 1992 nr 107 om kommuner og fylkeskommuner (kompl.) ble kommunene og fylkeskommunene pålagt å ha et kontrollutvalg, jfr kompl § 60.

Det fulgte av daværende kompl. § 60 nr 2:

§ 60. Internt tilsyn og kontroll

2. Kommunestyret og fylkestinget velger selv et kontrollutvalg til å forestå det løpende tilsyn med den kommunale og fylkeskommunale forvaltning på sine vegne. Utelukket fra valg er ordfører, fylkesordfører, varaordfører, medlem og varamedlem av formannskap og fylkesutvalg, medlem og varamedlem av kommunal eller fylkeskommunal nemnd med beslutningsmyndighet, medlem av kommuneråd eller fylkesråd og ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

Ved lov 12.desember 2003 nr 113 om endringer i lov 25.september 1992 nr 107 om kommuner og fylkeskommuner m.m. (kommunal revisjon) ble kontrollutvalgets rolle styrket og kravene til valgbarhet strengere.

Det følger av kompl. § 77 nr 1:

§ 77. Kontrollutvalget

1. Kommunestyret og fylkestinget velger selv et kontrollutvalg til å forestå det løpende tilsyn med den kommunale og fylkeskommunale forvaltning på sine vegne. Utvalget skal ha minst tre medlemmer. Kommunestyret og fylkestinget velger selv medlemmer og varamedlemmer til utvalget, og blant medlemmene leder og nestleder. Minst ett av utvalgets medlemmer skal velges blant kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer.

Bestemmelsen i siste setning som innebærer et minstekrav på at ett av utvalgets medlemmer også skal være fast medlem i kommunestyre/bystyre eller fylkesting, trådte ikke i kraft før etter kommune- og fylkestingsvalget i 2007.

3 INTENSJON

Intensjonen med denne undersøkelsen er å kunne presentere statistikk over kontrollutvalg i landets kommuner og fylkeskommuner hvor følgende forhold berøres:

- Kontrollutvalgets størrelse i forhold til kommunestørrelse (lovens minstekrav om 3 – tre – medlemmer)
- Kjønnsmessig sammensetning (menn/kvinner)
- Politisk sammensetning (posisjon/opposisjon)
- Fordeling av leder/nestlederverv mellom kjønn (menn/kvinner) og politisk (posisjon/opposisjon)
- samt om regelen om at minst ett av kontrollutvalgets medlemmer er medlem av kommunestyre/bystyre eller fylkesting.

4 AVGRENSNING

I undersøkelsen avgrenses det mot utelukkelsesreglene i koml § 77 nr 1, da det forutsettes at disse er blitt fulgt av den respektive kommune/fylkeskommune ved valg av kontrollutvalg ved konstitueringen eller ved etterfølgende suppleringsvalg på medlemmer til kontrollutvalget.

I den fylkesvise oversikten er Oslo kommune definert som fylkeskommune. I den befolkningsmessige oversikten er Oslo kommune definert som kommune.

Samkommune-prosjektet i Nord-Trøndelag (Innherred samkommune) er ikke tatt med i oversikten over kommuner.

Svalbard lokalstyre er ei heller tatt med i grunnlaget for undersøkelsen.

Ordningen med Sametinget og dets kontrollutvalg anses i denne sammenheng som tilsvarende til Stortinget og dets kontroll- og konstitusjonskomite og ikke som en del av den kommunale forvaltning eller organisering.

I undersøkelsen er det kun sett på kontrollutvalgenes sammensetning av faste medlemmer.

Det tas forbehold om endring i sammensetning av kontrollutvalgene i ettertid av undersøkelsen.

5 NAVNEVALG

I lovforarbeidene til den tidligere koml. § 60 ble det vurdert å kalle det særskilte kontrollorganet for kontrollnemnd.

Imidlertid ble det vedtatt i loven at utvalget skulle ha benevnelsen kontrollutvalg.

Dette ble videreført ved vedtakelsen av den nye koml. § 77.

De aller fleste kommunene/fylkeskommunene har valgt å benevne utvalget *kontrollutvalget* eller benyttet seg av nynorskformen *kontrollutvalet*.

I samiskspråklige kommuner har enkelte valgt å benytte også den samiske benevnelsen på utvalget, *dárkkistanlávdegoddi*. Dette gjelder blant annet Karasjok kommune.

Imidlertid har et lite mindretall av kommunene/fylkeskommunene valgt å anvende en annen benevnelse på utvalget. Dette gjelder spesielt kommunene Trondheim og Stjørdal samt Nordland fylkeskommune som har valgt benevnelsen *kontrollkomité*.

Som en kuriositet kan nevnes at Rogaland fylkeskommune har valgt å benevne kontrollutvalget for *kontroll- og kvalitetsutvalget*.

6 SAMMENDRAG

Av landets 430 kommuner (inkludert Oslo) er det omtrent lik fordeling mellom de som har valgt kontrollutvalg med en sammensetning etter lovens minstekrav på 3 medlemmer og de som har valgt utvalg med 5 medlemmer. Tilsvarende for fylkeskommunale kontrollutvalg er at 17 av 19 kontrollutvalg (89,5 pst) har en sammensetning på 5 medlemmer.

Størst andel av kommunale kontrollutvalg med en sammensetning på 3 medlemmer finner man blant kommuner med mindre enn 3 000 innbyggere.

Av landets kommunale kontrollutvalg har 352 av 429 kommuner (82 pst) valgt en sammensetning hvor menn utgjør majoriteten. Tilsvarende for fylkeskommunale kontrollutvalg er at 10 av 19 kontrollutvalg (52,6 pst) har en sammensetning hvor menn utgjør flertallet.

Av landets kommunale kontrollutvalg er 354 av 429 kontrollutvalg (82,5 pst) ledet av menn. Tilsvarende for de fylkeskommunale kontrollutvalgene er at 11 av 19 kontrollutvalg (57,9 pst) er ledet av menn.

Menn innehar også nestledervervet i 246 av 429 kommunale kontrollutvalg (57,3 pst). Tilsvarende for de fylkeskommunale kontrollutvalgene innehar menn nestledervervet i 14 av 19 utvalg (73,7 pst).

Av de kommunale kontrollutvalgene har posisjonen flertall i 196 av 429 kontrollutvalg (45,7 pst). Tilsvarende for de fylkeskommunale kontrollutvalgene har posisjonen majoriteten i 11 av 19 kontrollutvalg (57,9 pst).

Av de kommunale kontrollutvalgene har opposisjonen ledervervet i 297 av 429 kontrollutvalg (69,2 pst). Tilsvarende for fylkeskommunale kontrollutvalg innehar opposisjonen ledervervet i 18 av 19 kontrollutvalg (94,7 pst).

Når det gjelder nestledervervet i kommunale kontrollutvalg, har nesten halvparten av utvalgene tildelt nestledervervet til posisjonen. Tilsvarende for fylkeskommunale kontrollutvalg innehar posisjonen nestledervervet i 11 av 19 kontrollutvalg (57,9 pst).

Av landets kommunale kontrollutvalg har 347 av 429 kommuner (80,9 pst) valgt å følge lovens minstekrav om at kun ett av de faste medlemmene i kommunestyret/bystyret også sitter i kontrollutvalget. Tilsvarende for fylkeskommunale kontrollutvalg er at 9 av 19 fylkesting (47,4 pst) har valgt å følge lovens minstekrav om at kun ett av de faste fylkestingsmedlemmene også sitter i kontrollutvalget.

185 av lederne i de kommunale kontrollutvalgene (43,1 pst) er samtidig medlem av kommune-/bystyret.

Tilsvarende for de fylkeskommunale kontrollutvalgene er at 18 av 19 ledere i kontrollutvalgene (94,7 pst) er fast medlem i fylkestinget.

107 av nestlederne i de kommunale kontrollutvalgene (24,9 pst) er samtidig medlem av kommune-/bystyret.

Tilsvarende for de fylkeskommunale kontrollutvalgene er 6 av 19 nestledere i kontrollutvalgene (31,6 pst) også representert i fylkestinget.

215 av de 507 kommune-/bystyremedlemmer som representerer de kommunale kontrollutvalgene i kommune-/bystyre, er ordinære medlemmer i de kommunale kontrollutvalgene. Tilsvarende for fylkeskommunale kontrollutvalg er 7 av 19 kontrollutvalg (36,8 pst) representert i fylkestinget med ordinære medlemmer i tillegg til leder eller nestleder.

Medlemmer av kommunale kontrollutvalg som representerer posisjonen er like mye representert i det respektive kommunestyre som medlemmer som representerer opposisjonen. Tilsvarende for fylkeskommunale kontrollutvalg er 17 av 19 kontrollutvalg (89,5 pst) representert i fylkestinget gjennom representanter fra opposisjonen.

Av medlemmer i kommunale kontrollutvalg som representerer kontrollutvalget i kommunestyre/bystyre er i 396 av 507 menn (78,1 pst). Tilsvarende for fylkeskommunale kontrollutvalg er det lik fordeling mellom menn og kvinner som representerer utvalgene i fylkestinget.

7 UTVALGETS STØRRELSE

INNLEDNING

Lovens minstekrav til kontrollutvalgets størrelse er 3 medlemmer. Imidlertid er det flere kommuner og fylkeskommuner som har valgt kontrollutvalg med en annen størrelse.

FAKTA

Kontrollutvalgets størrelse. Etter kommunenes folketall

Antall innbyggere	Antall kommuner	Kontrollutvalgets størrelse									
		Antall medlemmer									
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
0 – 2 999	163	127	2	33	1						
3 000 – 4 999	72	39		34							
5 000 – 7 499	59	24	1	32		2					
7 500 – 9 999	28	8		19		1					
10 000 – 14 999	39	6		32	1						
15 000 – 24 999	34	3		29	1	1					
25 000 – 49 999	22	2	1	16		3					
50 000 - 99 999	8		1	6							1
100 000 - 149 999	2			1				1			
150 000 – 199 999	1					1					
200 000 – 299 999	1							1			
300 000 -	1									1	
Sum K	430	209	5	202	3	8		2		1	1

Av landets 430 kommuner (inkludert Oslo) har 209 kommuner valgt en sammensetning på 3 medlemmer i kontrollutvalgene. Dette tilsvarer 48,6 pst av kommunene. 201 av kommunene har valgt en sammensetning med 5 medlemmer i kontrollutvalget. Dette utgjør 46,7 pst av kommunene. 8 av kommunene har valgt en sammensetning på 7 medlemmer i kontrollutvalgene.

Størst andel av kommunale kontrollutvalg med en sammensetning av 3 medlemmer finner man i kommuner med mindre enn 3.000 innbyggere.

Lavest andel av kommunale kontrollutvalg med en sammensetning på 3 medlemmer finner man i kommuner med mer enn 7.500 innbyggere.

Kontrollutvalgets størrelse. Fylkesvis

Fylke	Antall kommuner	Kontrollutvalgets størrelse									
		Antall medlemmer									
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Østfold	18	6		12							
Akershus	22	1	1	16		3		1			
Oslo	0										
Hedmark	22	10		12							
Oppland	26	14	1	10		1					
Buskerud	21	9	1	10							1
Vestfold	14	4	1	8	1						
Telemark	18	11		7							
Aust-Agder	15	7	1	7							
Vest-Agder	15	11		4							
Rogaland	26	11		12		3					
Hordaland	33	13		19				1			
Sogn og Fjordane	26	14		12							
Møre og Romsdal	36	17		19							
Sør-Trøndelag	25	8		15	1	1					
Nord-Trøndelag	24	21		3							
Nordland	44	27		17							
Troms	25	16		9							
Finnmark	19	9		9	1						
Sum K	429	209	5	201	3	8		2			1
Sum FK	19			17		1					1

Størst andel av kommuner som har valgt kontrollutvalg med en sammensetning etter lovens minstekrav finner man i Nord-Trøndelag hvor 21 av 24 eller 87,5 pst av kommunene har valgt et kontrollutvalg med en sammensetning på 3 medlemmer. Av kommunene i Vest-Agder har 11 av 15 eller 73,3 pst av kommunene valgt kontrollutvalg med en sammensetning på 3 medlemmer.

Størst andel av kommuner som har valgt en annen sammensetning av kontrollutvalgene enn det som følger av lovens minstekrav finner man i Akershus. Her har 16 av 22 eller 72,7 pst av kommunene valgt en sammensetning av de kommunale kontrollutvalgene på 5 medlemmer. Dernest kommer kommunene i Østfold hvor 12 av 18 eller 66,7 pst av kommunene valgt å sammensette kontrollutvalgene med 5 medlemmer.

Kommunene Bærum og Bergen har valgt en sammensetning på 9 medlemmer i kontrollutvalget, mens Drammen kommune har valgt et kontrollutvalg med 12 medlemmer.

Av landets 19 fylkeskommunale kontrollutvalg, har 17 fylkeskommuner valgt et utvalg med en sammensetning på 5 medlemmer. Dette tilsvarer 89,5 pst av fylkeskommunene. Nordland fylkeskommune har valgt et utvalg bestående av 7 medlemmer. Oslo som i denne

sammenheng regnes med som fylke, har valgt et utvalg med en sammensetning av 11 medlemmer.

VURDERING

En ser her at det er like mange kommuner som har valgt et kontrollutvalg med 5 medlemmer som de av kommunene som har valgt å følge lovens minstekrav om et utvalg på 3 medlemmer.

Årsakene til utvalgenes størrelse kan være ulike. Blant annet kan det skyldes ønsket fra kommunestyret om at samtlige partier skal ha muligheten til å være representert i utvalget.

I enkelte tilfeller har kommunestyret supplert med medlemmer i tillegg til opprinnelig sammensetning for å sikre den gjennomgående representasjon hvor minst ett av utvalgets medlemmer også er fast medlem av kommunestyret. Dette grunnet at ingen av de opprinnelige medlemmene har oppfylt dette kriteriet. Dette har gjerne medført at utvalgets sammensetning ikke har blitt et oddetall, men partall.

8 UTVALGETS SAMMENSETNING

8.1 KJØNNMESSIG SAMMENSETNING

INNLEDNING

Da kontrollutvalget er likestilt øvrige politiske utvalg i kommunen når det kommer til sammensetning, gjelder det her også en 40 pst regel om kvinnelig representasjon. Dette følger av koml § 36 nr 2 samt lov 9.juni 1978 nr 45 om likestilling mellom kjønnene (likestillingsloven) § 21.

FAKTA

Kjønnsmessig sammensetning. Fylkesvis

Fylke	Antall kommuner	Kjønnsmessig sammensetning			
		Flertall		Kun	
		Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Østfold	18	17	1		
Akershus	22	17	4		
Oslo	0				
Hedmark	22	17	4		
Oppland	26	19	6	1	
Buskerud	21	20		2	
Vestfold	14	12			
Telemark	18	14	4	1	
Aust-Agder	15	13	1	1	
Vest-Agder	15	14	1	1	
Rogaland	26	25	1		
Hordaland	33	27	6		
Sogn og Fjordane	26	19	7	1	
Møre og Romsdal	36	31	5		
Sør-Trøndelag	25	19	5		
Nord-Trøndelag	24	22	2		
Nordland	44	30	14	2	
Troms	25	22	3	2	
Finnmark	19	14	4	1	
Sum K	429	352	68	12	
Sum FK	19	12	7		

Der summen av kontrollutvalg med en majoritet av menn eller kvinner ikke samsvarer med det totale antall kommunale kontrollutvalg, skyldes dette at kontrollutvalg med et antall medlemmer som tilsvare partall også har en sammensetning hvor menn og kvinner har lik fordeling.

Utvalgets sammensetning

Av landets kommunale kontrollutvalg har 352 eller 82,0 pst av kommunene valgt en sammensetning hvor menn utgjør majoriteten.

Størst andel av kontrollutvalg med en majoritet av menn finner man i Rogaland. Her har 25 av 26 eller 96,2 pst av kommunene valgt en sammensetning av kontrollutvalgene med en majoritet av menn. Dernest følger Buskerud hvor 20 av 21 eller 95,2 pst av kommunene har valgt en sammensetning av kontrollutvalgene med en majoritet av menn.

Størst andel med kommunale kontrollutvalg sammensatt med en majoritet av kvinner finner man i Nordland. Her har 14 av 44 eller 31,8 pst av kommunene valgt en sammensetning av kontrollutvalgene med en majoritet av kvinner. Dernest følger Oppland hvor 6 av 26 eller 23,1 pst av kommunene har valgt en sammensetning av kontrollutvalgene med en majoritet av kvinner.

Som en kuriositet er 12 av de kommunale kontrollutvalgene kun sammensatt av menn.

Av landets 19 fylkeskommunale kontrollutvalg har 10 av disse eller 52,6 pst en sammensetning hvor men utgjør flertallet.

Kjønnsmessig fordeling av verv. Fylkesvis

Fylke	Antall kommuner	Fordeling av verv			
		Leder		Nestleder	
		Mann	Kvinne	Mann	Kvinne
Østfold	18	14	4	12	5
Akershus	22	20	2	15	6
Oslo	0				
Hedmark	22	20	2	9	13
Oppland	26	24	2	22	13
Buskerud	21	17	4	16	5
Vestfold	14	11	3	8	6
Telemark	18	14	4	7	11
Aust-Agder	15	14	1	9	6
Vest-Agder	15	12	3	8	7
Rogaland	26	21	5	17	9
Hordaland	33	28	5	18	14
Sogn og Fjordane	26	20	6	15	8
Møre og Romsdal	36	31	5	15	21
Sør-Trøndelag	25	21	4	16	7
Nord-Trøndelag	24	19	5	12	12
Nordland	44	33	11	23	17
Troms	25	22	3	12	8
Finnmark	19	13	6	12	5
Sum K	429	354	75	246	172
Sum FK	19	11	8	14	5

Der hvor antallet nestledere ikke samsvarer med antall kontrollutvalg, skyldes dette manglende eller mangelfulle opplysninger fra kommunene om det er foretatt valg av nestleder samt om hvem av medlemmene som innehar vervet.

Fordeling av ledervervet

Av de kommunale kontrollutvalgene er 354 av disse ledet av menn. Dette utgjør 82,5 pst av de kommunale kontrollutvalgene.

Størst andel av kommunale kontrollutvalg hvor menn innehar ledervervet, finner man i Aust-Agder. Her har 14 av 15 eller 93,3 pst av kommunene valgt menn til ledervervet i kommunale kontrollutvalg. Dernest følger Oppland hvor 24 av 26 eller 92,3 pst av kommunene har valgt menn til ledervervet i kommunale kontrollutvalg.

Størst andel av kontrollutvalg hvor kvinner innehar ledervervet, finner man i Finnmark. Her har 6 av 19 eller 31,6 pst av kommunene valgt kvinner til å være leder av de kommunale kontrollutvalgene. Dernest følger Nordland hvor 11 av 44 eller 25 pst av kommunene har valgt kvinner til ledere av de kommunale kontrollutvalgene.

Av de fylkeskommunale kontrollutvalgene innehar menn ledervervet i 11 av 19 eller 57,9 pst av utvalgene.

Fordeling av nestledervervet

Av de kommunale kontrollutvalgene har 246 av disse menn som nestledere. Dette utgjør 57,3 pst av de kommunale kontrollutvalgene.

Størst andel av kontrollutvalg med menn i nestledervervet finner man i Oppland. Her har 22 av 26 eller 84,6 pst av kommunene valgt menn til nestledervervet i kommunale kontrollutvalg. Dernest følger Buskerud hvor 16 av 21 eller 76,2 pst av kommunene har valgt menn til nestledervervet i kontrollutvalgene.

Størst andel av kommunale kontrollutvalg med kvinner i nestledervervet finner man i Telemark. Her har 11 av 18 eller 61,1 pst av kommunene valgt kvinner til nestledervervet i kontrollutvalgene. Dernest følger Hedmark hvor 13 av 22 eller 59,1 pst av kommunene har valgt kvinner til nestledervervet i kontrollutvalgene.

Av de fylkeskommunale kontrollutvalgene har 14 av 19 utvalg menn som nestledere. Dette tilsvarer 73,7 pst av de fylkeskommunale kontrollutvalgene.

VURDERING

De fleste kommunale og fylkeskommunale kontrollutvalg virker å ha en sammensetning hvor menn utgjør flertallet.

Kommunene benytter betegnelsene leder og nestleder eller de tilsvarende nynorske betegnelsene leiar og nestleiar. I samiskspråklige kommuner tilsvarer dette betegnelsene *jod̄iheaddji* og *nubbinjod̄iheaddji*.

I de fleste kommunale og fylkeskommunale kontrollutvalgene innehar menn ledervervet. Det er tilnærmet lik sannsynlighet for at en mann eller en kvinne innehar nestledervervet i de samme kontrollutvalgene.

AVSLUTTENDE KOMMENTAR

Kravet om 40 prosent kjønnsmessig representasjon er vanskelig å etterleve i kontrollutvalg med 3 medlemmer. I hovedsak ser det ut som regelen er fulgt i de kommuner hvor kontrollutvalget er sammensatt med 5 medlemmer eller mer.

Av de kommunale kontrollutvalgene som kun består av menn kan dette skyldes blant annet at valget til utvalget er gjort ved forholdstallsvalg, og hvor hvert parti eller gruppering kun har fått inn ett medlem hver.

Ved felles listeforslag følger det av kommuneloven at listen skal tilfredsstillende de bestemmelser som følger av lov eller medhold av lov om krav til kjønnsmessig sammensetning.

8.2 POLITISK SAMMENSETNING (POSISJON/OPPOSISJON)

INNLEDNING

Det påstås å foreligge en uskreven regel om at siden utvalgets primæroppgave skal være å føre tilsyn og kontroll med den ledende majoriteten i kommunen, så bør opposisjonen ha flertallet i dette utvalget.

Grunnlaget for vurdering om vedkommende representerer posisjon eller opposisjon, er om vedkommendes parti er med i flertallskonstellasjon ved blant annet valgteknisk samarbeid ved valg av ordfører, varaordfører og formannskap, eller har inngått forpliktende samarbeid for valgperioden.

I de tilfeller hvor direktevalgt¹ ordfører ikke tilhører flertallskonstellasjoner, er representanter for vedkommende parti definert som opposisjon.

FAKTA

Politisk sammensetning (posisjon/opposisjon). Fylkesvis

Fylke	Antall kommuner	Politisk sammensetning			
		Flertall		Kun	
		Posisjon	Opposisjon	Posisjon	Opposisjon
Østfold	18	7	11		
Akershus	22	19	3		
Oslo	0				
Hedmark	22	10	12		
Oppland	26	7	16		2
Buskerud	21	13	6		1
Vestfold	14	5	7		
Telemark	18	6	12		1
Aust-Agder	15	8	7		2
Vest-Agder	15	6	7		1
Rogaland	26	14	12	1	1
Hordaland	33	15	12		
Sogn og Fjordane	26	9	8		1
Møre og Romsdal	36	16	19		1
Sør-Trøndelag	25	11	11		2
Nord-Trøndelag	24	8	16	1	1
Nordland	44	24	14		
Troms	25	11	11		
Finnmark	19	7	9		
Sum K	429	196	180	2	13
Sum FK	19	11	8		

Der hvor fordelingen mellom om utvalgene er dominert av medlemmer fra posisjonen eller opposisjonen, ikke samsvarer med totalt antall kontrollutvalg, skyldes dette manglende eller mangelfulle opplysninger om partitilhørighet for flere av medlemmene i utvalget eller uklare politiske konstellasjoner i kommunen.

¹ Direktevalg på ordfører for perioden 2007-2011 omfatter kommunene Eidsberg, Spydeberg, Hurdal, Nesodden, Alvdal, Trysil, Gausdal, Nord-Aurdal, Søndre Land, Hemsedal, Lier, Holmestrand, Nøtterøy, Re, Stokke, Tønsberg, Tinn, Evje og Hornnes, Risør, Farsund, Flekkefjord, Kvinesdal, Songdalen, Eigersund, Klepp, Strand, Time, Vindafjord, Fusa, Kvam, Selje, Vågsøy, Averøy, Gjemnes, Molde, Sula, Ørskog, Hemne, Osen, Dønna, Evenes, Harstad, Ibestad, Kvæfjord, Lenvik, Lyngen, Målselv, Skjervøy, Skånland og Tana/Deanu gielda

Utvalgets sammensetning

Av de kommunale kontrollutvalgene har posisjonen flertall i 196 av utvalgene. Dette utgjør 45,7 pst av kontrollutvalgene.

Størst andel av kommunale kontrollutvalg med en majoritet fra posisjonen finner man i Akershus. Her har 19 av 22 eller 86,4 pst av kommunene valgt en sammensetning hvor posisjonen har majoriteten. Dernest følger Buskerud. Her har 13 av 21 eller 61,9 pst av kommunene valgt en sammensetning av kontrollutvalgene hvor posisjonen har majoriteten.

Størst andel av kommunale kontrollutvalg hvor opposisjonen har flertall finner man i Telemark og Nord-Trøndelag. Her har 66,7 pst av kommunene (12 av 18 kommuner i Telemark og 16 av 24 kommuner i Nord-Trøndelag) valgt en sammensetning av kontrollutvalgene hvor opposisjonen har flertall. Dernest følger Oppland hvor 16 av 26 eller 61,5 pst av kommunene har valgt en sammensetning av kontrollutvalgene hvor opposisjonen har majoriteten.

Som en kuriositet er 13 av de kommunale kontrollutvalgene kun sammensatt av representanter fra opposisjonen mens bare 2 av de kommunale kontrollutvalgene er kun sammensatt av representanter for posisjonen.

Av landets 19 fylkeskommunale kontrollutvalg har posisjonen majoriteten i 11 av disse. Dette tilsvarer 57,9 pst av utvalgene.

FAKTA

Fordeling av verv (posisjon/opposisjon). Fylkesvis

Fylke	Antall kommuner	Fordeling av verv			
		Leder		Nestleder	
		Posisjon	Opposisjon	Posisjon	Opposisjon
Østfold	18	1	17	11	7
Akershus	22	8	14	18	3
Oslo	0				
Hedmark	22	5	17	12	10
Oppland	26	2	24	8	14
Buskerud	21	6	14	9	12
Vestfold	14	4	9	7	7
Telemark	18	2	16	6	12
Aust-Agder	15	5	10	7	8
Vest-Agder	15	6	8	4	8
Rogaland	26	6	20	16	8
Hordaland	33	9	22	18	11
Sogn og Fjordane	26	7	18	12	8
Møre og Romsdal	36	14	20	24	12
Sør-Trøndelag	25	4	20	15	8
Nord-Trøndelag	24	4	18	14	9
Nordland	44	18	24	24	15
Troms	25	11	13	12	9
Finnmark	19	4	13	6	8
Sum K	429	116	297	222	169
Sum FK	19	1	18	11	8

Der hvor antallet nestledere ikke samsvarer med antall kontrollutvalg, skyldes dette manglende eller mangelfulle opplysninger fra kommunene om det er foretatt valg av nestleder samt om hvem av medlemmene som innehar vervet.

Fordeling av ledervervet

Av landets kommunale kontrollutvalg har 297 av kommunene valgt å tildele ledervervet i utvalgene til opposisjonen. Dette utgjør 69,2 pst av de kommunale kontrollutvalgene.

Størst andel av kommunale kontrollutvalg hvor opposisjonen innehar ledervervet finner man i Østfold. Her har 17 av 18 eller 94,4 pst av kommunene valgt å tildele ledervervet i kontrollutvalgene til opposisjonen. Dernest følger Oppland hvor 24 av 26 eller 92,3 pst av kommunene har valgt å tildele ledervervet i kontrollutvalgene til opposisjonen.

Størst andel av kommunale kontrollutvalg hvor posisjonen innehar ledervervet finner man i Troms. Her har 11 av 25 eller 44 pst av kommunene valgt å tildele ledervervet i kontrollutvalgene til posisjonen. Dernest følger Vest-Agder hvor 6 av 15 eller 40 pst av kommunene har valgt å tildele posisjonen ledervervet.

Av de fylkeskommunale kontrollutvalgene har 18 av fylkeskommunene valgt å tildele ledervervet i kontrollutvalgene til opposisjonen. Dette tilsvarer 94,7 pst av de fylkeskommunale kontrollutvalgene.

Fordeling av nestledervervet

Av landets kommunale kontrollutvalg har 222 av kommunene valgt å tildele nestledervervet i kontrollutvalgene til posisjonen. Dette utgjør 51,7 pst av de kommunale kontrollutvalgene.

Størst andel av kommunale kontrollutvalg hvor posisjonen innehar nestledervervet, finner man i Akershus. Her har 18 av 22 eller 81,8 pst av kommunene valgt å tildele nestledervervet i kontrollutvalgene til posisjonen. Dernest følger Møre og Romsdal hvor 24 av 36 eller 66,7 pst av kommunene har valgt å tildele nestledervervet i kontrollutvalgene til posisjonen.

Størst andel av kommunale kontrollutvalg hvor opposisjonen innehar nestledervervet finner man i Telemark. Her har 12 av 18 eller 66,7 pst av kommunene valgt å tildele nestledervervet i kontrollutvalgene til opposisjonen. Dernest følger Buskerud hvor 12 av 21 eller 57,1 pst av kommunene har valgt å tildele nestledervervet i kontrollutvalgene til opposisjonen.

Av de fylkeskommunale kontrollutvalgene har 11 av fylkeskommunene tildelt nestledervervet til posisjonen. Dette tilsvarer 57,9 pst av de fylkeskommunale kontrollutvalgene.

VURDERING

I kommunal sammenheng kan det virke som om det er tilnærmet lik sannsynlighet for at kontrollutvalgets sammensetning domineres av posisjonen som av opposisjonen.

I kommunene kan det virke som det er en praksis for å tildele ledervervet i kontrollutvalgene til opposisjonen. Imidlertid er det tilnærmet lik sannsynlighet for at nestledervervet i kontrollutvalgene tildeles posisjonen som opposisjonen.

I fylkeskommunal sammenheng kan det virke som om det ikke er praksis for å gi opposisjonen flertall i utvalget. Imidlertid virker det som om det er en utbredt praksis for å tildele opposisjonen ledervervet. Når det gjelder nestledervervet virker det som det er praksis for at dette beholdes av posisjonen.

AVSLUTTENDE KOMMENTAR

Kommunene benytter betegnelsene leder og nestleder eller de tilsvarende nynorske betegnelsene leiar og nestleiar. I samiskspråklige kommuner tilsvarer dette betegnelsene *jodiheaddji* og *nubbinjodiheaddji*.

Blant kontrollutvalgenes medlemmer finner man folkevalgte som også er aktive eller har vært aktive på andre folkevalgte nivå. Blant utvalgenes medlemmer kan en finne nåværende² og tidligere³ stortingsrepresentanter, tidligere ordførere⁴ og rådmenn⁵.

I kommunale kontrollutvalg kan en finne folkevalgte som samtidig er aktive i fylkespolitikken⁶ og i fylkeskommunale kontrollutvalg kan en finne folkevalgte som samtidig er aktive i kommunepolitikken⁷. I enkelte tilfeller er medlemmer av fylkeskommunale kontrollutvalg også medlemmer av kommunale kontrollutvalg⁸.

² Dette gjelder blant annet kontrollutvalgene i Saltdal og Fauske.

³ Dette gjelder blant annet leder i kontrollutvalget i Sarpsborg.

⁴ Dette gjelder blant annet kontrollutvalgene i Norddal, Stranda, Stordal, Fræna og Aure.

⁵ Dette gjelder blant annet kontrollutvalgene i Jevnaker og Odda.

⁶ Dette gjelder blant annet kontrollutvalgene i Ålesund og Sykkylven.

⁷ Dette gjelder blant annet kontrollutvalgene i Troms, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal og Rogaland.

⁸ Dette gjelder blant annet leder av kontrollutvalget i Austrheim som samtidig er medlem av kontrollutvalget i Hordaland.

9 FORHOLDET TIL KOMMUNESTYRE/FYLKESTING

INNLEDNING

Kravet til kommunene/fylkeskommunene er at minst ett av utvalgets medlemmer er fast medlem av kommunestyret eller fylkestinget. Dette for å sikre gjennomgående representasjon.

I flere av kommunene/fylkeskommunene har gjerne flere enn ett medlem fast sete i kommunens/fylkeskommunens øverste tilsynsorgan.

FAKTA

Fylke	Antall kommuner	Representanter i kommunestyre/fylkesting															
		Antall									Leder	Nestleder	Medlem	Posisjon	Opposisjon	Mann	Kvinne
		0	1	2	3	4	5	6	7	SUM							
Østfold	18	1	16	1						18	7	4	7	4	14	14	4
Akershus	22	1	19	2						23	7	5	11	18	5	18	5
Oslo	0																
Hedmark	22	2	13	7						27	11	7	9	10	17	18	9
Oppland	26	1	22	2	1					29	16	4	6	11	18	23	6
Buskerud	21	1	17	3						23	5	4	14	10	13	18	5
Vestfold	14		13	1						15	4	4	7	4	11	12	3
Telemark	18	2	15	1						17	5	6	6	8	9	13	4
Aust-Agder	15		13	2						17	8	2	7	9	8	12	5
Vest-Agder	15		12	2	1					17	8	6	5	9	7	14	3
Rogaland	26		24	1	1					29	10	7	12	18	11	24	5
Hordaland	33		21	10	1	1				48	12	9	27	21	26	38	10
Sogn og Fjordane	26		21	3	1					30	16	5	9	15	15	27	3
Møre og Romsdal	36		30	6						42	14	8	20	20	22	35	7
Sør-Trøndelag	25		16	3	3				1	38	12	5	21	17	21	28	10
Nord-Trøndelag	24	1	16	3	4					34	14	9	11	17	17	27	7
Nordland	44	2	36	2	2	1	1			55	21	12	22	34	21	42	13
Troms	25	2	21	2						25	7	6	12	16	9	18	7
Finmark	19		18	1						20	8	4	8	11	9	15	5
Sum K	429	13	347	52	14	2	1			507	185	107	215	252	253	396	111
Sum FK	19		9	7		2			1	38	18	6	14	14	24	19	19

Av landets 429 kommunale kontrollutvalg har 347 av kommunene valgt at disse utvalgene skal være sammensatt med kun ett av kommunestyrets medlemmer.

52 av de kommunale kontrollutvalgene er representert med 2 medlemmer i kommunestyret.

185 av lederne i kommunale kontrollutvalg er samtidig medlem av kommunestyret.

107 av nestledeerne i de kommunale kontrollutvalgene er samtidig medlem av kommunestyret.

215 av de 507 kommune-/bystyremedlemmer som representerer de kommunale kontrollutvalgene i kommune-/bystyre, er ordinære medlemmer i de kommunale kontrollutvalgene.

Medlemmer av kommunale kontrollutvalg som representerer posisjonen er like mye representert i det respektive kommunestyre som medlemmer som representerer opposisjonen.

Av medlemmer i kommunale kontrollutvalg som også sitter i det respektive kommunestyre, utgjør 396 menn og 111 kvinner.

Av landets 19 fylkeskommunale kontrollutvalg (inkludert Oslo) har 9 av utvalgene kun ett medlem som er utgått av fylkestinget. Dette tilsvarer 47,4 pst av utvalgene. 7 av 19 fylkeskommunale kontrollutvalg har 2 medlemmer i fylkestinget. Dette tilsvarer 36,8 pst av utvalgene. Kontrollutvalgene i Oppland og Nord-Trøndelag har 4 av sine medlemmer som faste medlemmer i fylkestinget. Spesielt er det i kontrollutvalget i Nordland fylkeskommune hvor samtlige 7 medlemmer av utvalget har fast plass i fylkestinget.

18 av de fylkeskommunale kontrollutvalgene er representert ved utvalgets leder som fast medlem i fylkestinget. 6 av de fylkeskommunale kontrollutvalgene er også representert ved utvalgets nestleder som fast medlem i fylkestinget. 7 av fylkestingene har valgt å ha en gjennomgående representasjon ved ordinære medlemmer av utvalget i tillegg til leder eller nestleder. Kun 1 av de fylkeskommunale kontrollutvalgene er kun representert i fylkestinget med et ordinært medlem av utvalget.

17 av de fylkeskommunale kontrollutvalgene har gjennomgående representasjon i fylkestinget gjennom representanter for opposisjonen.

7 av de fylkeskommunale kontrollutvalgene er representert i fylkestinget kun ved kvinner, mens 6 av utvalgene er representert kun ved menn. 5 av utvalgene er representert ved begge kjønn i fylkestinget.

VURDERING

Selv om kontrollutvalgets leder eller nestleder har møte og talerett ved behandling av kontrollutvalgets saker i kommunestyrene, er det en styrke at disse også er faste kommunestyrerepresentanter for å sikre den gjennomgående representasjonen samt at kommunestyret kontinuerlig blir holdt orientert om kontrollutvalgets arbeid og vice versa. Dette vil kunne være med på å øke kontrollutvalgets status samt øke fokuset på kontroll- og tilsynsarbeidet i kommunene.

Av de som representerer de kommunale kontrollutvalg i kommunestyret, er det en majoritet av menn.

Det virker som det er praksis i fylkeskommunal sammenheng å sikre gjennomgående representasjon mellom kontrollutvalget og fylkestinget med mer enn ett medlem. Det virker som det er praksis for at de fylkeskommunale kontrollutvalg er representert i fylkestinget ved utvalgets leder. Utvalgets leder representerer også i all hovedsak opposisjonen.

Da denne undersøkelsen ble foretatt, var det 13 kommuner som ikke oppfylte lovens minstekrav om at minst ett av kontrollutvalgets medlemmer samtidig var fast medlem i kommunestyre/bystyre.

10 AVSLUTTENDE MERKNADER

10.1 KONTROLLUTVALGETS STATUS

Ved gjennomgangen av hjemmesidene til de respektive kommuner og fylkeskommuner, forelå det ulik markedsføring av kontrollutvalget. På flere av kommunenes nettsider var kontrollutvalget likestilt med formannskap og kommunestyre og øvrige hovedutvalg/komiteer i kommunen, ikke bare med informasjon om utvalgets rolle og oppgaver, men også lagt inn i møteplan for folkevalgte organ med både møteinnkallinger og møteprotokoller.

Imidlertid måtte en for flere kommuner, gå tilbake til protokoller fra konstituerende kommunestyremøter og etterfølgende protokoller for eventuelle suppleringsvalg til kontrollutvalg for å finne informasjon om utvalgets sammensetning.

Flere av sekretariatene og revisjonsenhetene som har egne nettsider, har gjerne lagt ut mer utfyllende informasjon om utvalget samt sentrale dokumenter, herunder møteinnkallinger, protokoller og planverk for kontrollutvalgets arbeid.

Imidlertid er det ulik praksis blant de kommuner som er tilknyttet disse sekretariatene eller revisjonsenhetene når det gjelder lenker til disse på kommunens egne nettsider.

10.2 FRAMTIDIGE UTFORDRINGER

Ved konstitueringen av kontrollutvalg etter kommune- og fylkestingsvalget i 2011, vil utelukkelsesreglene som følger av koml § 10, § 10 a og § 77 nr 2, bli supplert med bestemmelser som følger av forvaltningsloven § 6 første ledd bokstav e) vedrørende automatisk inhabilitet.

Dette vil medføre at daglige ledere og medlemmer av styre eller bedriftsforsamling i interkommunale selskap og kommunalt heleide aksjeselskap vil bli automatisk inhabile ved behandling av saker som vedrører disse selskap. Dette vil i all hovedsak gjøre seg gjeldende ved behandling av eierskaps- og selskapskontroll i de respektive selskap samt ved behandlingen av planer for slik kontroll.

I de tilfeller kontrollutvalget skal behandle bestillinger til og utarbeidede rapporter fra kommunale revisjonsenheter som enten er organisert som interkommunale selskap etter IKS-loven eller interkommunale samarbeid etter koml § 27 som er selvstendige rettssubjekt, vil medlemmer av styret i disse selskap være å anse som automatisk inhabil ved behandlingen av disse saker.

11 BIDRAGSYTERE

Undertegnede retter en stor takk til de som har vært med på å muliggjøre denne rapporten, herunder å kvalitetssikre kildematerialet og grunnlaget for denne undersøkelsen.

Bidragsterne er som følger:

Enhet	Kontaktperson
Aust-Agder fylkesrevisjon	Per Harald Røed
Inter Revisjon Gudbrandsdal AS	Ingvild Selfors
Sekretariat for kontrollutvalga i Nord-Gudbrandsdal (SKNG)	Solveig Nymoen
Rogaland Kontrollutvalgssekretariat IS	Wencke Sissel Olsen
Arendal Revisjonsdistrikt IKS	Knut-Thore Larsen
Østre Romerike Revisjonsdistrikt	Magne Raastad
Haugaland kontrollutvalgssekretariat IKS	Stein Oddvar Gravelseter
Agder Sekretariat	Kjell Ivar Hommen
Kristiansand Revisjonsdistrikt IKS	Wenche Nilsen
Kontrollutvalg Fjell IKS	Stein Dølmo
	Torill Bakken
Telemark Kontrollutvalgssekretariat IKS (Temark)	Line Bosnes
Valdres kommunerevisjon	Åge Sandsengen
Sekretariat for kontroll- og kvalitetsutvalget, Rogaland fylkeskommune	Mette Jensen Moen
Kontrollutvalgstjenester	
Kontrollutvalgets sekretariat, Bærum kommune	Kjetil Solbrækken
Kontrollutvalgssekretariatet Innlandet	Fridtjov Næss
Follo interkommunale kontrollutvalgssekretariat (FIKS)	Steinar Gulbrandsen
Sekretariat for kontrollutvalgene i Sør-Østerdal	Jan T Løkken
Østfold kontrollutvalgssekretariat (ØKUS)	Eli Busterud
Kontrolldirektøren i Møre og Romsdal fylke	Anne Karin Femanger Pettersen
Sekretær kontrollutvalget, Skien kommune	Hans Blø
Vestfold Interkommunale Kontrollutvalgssekretariat (VIKS)	Anne Torunn Berge
Søre Sunnmøre Kontrollutvalgssekretariat (SSKS)	Hans Olaf Lunder
Sunnmøre Kontrollutvalgssekretariat IKS (SKS IKS)	Jostein Støylen
Kommunerevisjon 3 Møre og Romsdal IKS	Harald Rogne
Kontrollutvalgssekretariatet for Romsdal	Kjetil Bjørnsen
Kontrollutvalgssekretariat Nordmøre	Terje Nakken
	Kjell Tore Wirum
	Oskar Bøe
KomSek Trøndelag IKS	Liv Tronstad
KonSek Midt-Norge IKS	Arvid Hanssen
Sekretariat kontrollutvalet, Hordaland fylkeskommune	Hogne Haktorson
Sekretariatet for kontrollutval, Sogn og Fjordane fylkeskommune	Einar Ulla
Salten Kontrollutvalgsservice	
Sekretariatskontoret for kontrollutvalgene for Sør og Ytre Helgeland	Lars Hansen
Indre Helgeland Kontrollutvalgssekretariat	Terje Hanssen
Kontrollkomiteens sekretariat, Nordland fylkeskommune	
Hålogaland Revisjon AS	Knut Soleglad
Sekom sekretariat	Berit P Pedersen
	Espen Lund
	Vidar Øverby
	Asgeir Tveit